

การส่งเสริมการท่องเที่ยวเมืองพระชนกจักรีวัฒนธรรมวิถีพุทธ

Promotion of Tourism in Phrachanok Chakri City based on Buddhist Culture

ประคอง มาโต¹ พระครูอุเทศธรรมสาธิต² ชลิต วงษ์สกุล³ และพัทธพล เสวตวรรณ⁴

Prakong Mato, Phakru Utastrammasatis, Shalis Vongsakul and

Pattadoon Sawetwan

Received: May 19, 2023

Revised: July 06, 2023

Accepted: July 19, 2023

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาสภาพทั่วไปการท่องเที่ยวเมืองพระชนกจักรีวัฒนธรรมวิถีพุทธ 2) ส่งเสริมการท่องเที่ยวเมืองพระชนกจักรีวัฒนธรรมวิถีพุทธ และ 3) นำเสนอกลยุทธ์และแนวทางการส่งเสริมการท่องเที่ยวเมืองพระชนกจักรีวัฒนธรรมวิถีพุทธ เป็นรูปแบบวิจัยการวิจัยแบบผสมวิธี คือ การวิจัยเชิงเอกสาร ศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้อง การวิจัยเชิงคุณภาพ โดยการสัมภาษณ์เชิงลึกเลือกกลุ่มที่เกี่ยวข้อง จำนวน 27 คน ประชุมกลุ่มย่อย จำนวน 12 คน และการวิจัยเชิงปฏิบัติการ โดยการเลือกชุมชนจากลักษณะความโดดเด่นของวัฒนธรรมวิถีพุทธ ทำกิจกรรมการส่งเสริมการท่องเที่ยวโดยการที่ชุมชนเป็นผู้ดำเนินการงานบุญเดือนสามสืบสานประเพณีวิถีชาวอุไทย ผลการวิจัย พบว่า 1) สภาพทั่วไปการท่องเที่ยวเมืองพระชนกจักรีวัฒนธรรมวิถีพุทธ ซึ่งพบว่างานบุญเดือนสามสืบสานประเพณีวิถีชาวอุไทยในการจัดงานวัดหนองขุนชาติอำเภอหนองฉาง มีงานการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมวิถีพุทธมีการทำบุญ ทำขวัญข้าวแม่โพสพ ทำขวัญนาคน ขบวนแห่นาค สืบทอดวัฒนธรรมประเพณีและวิถีวัฒนธรรม และวัฒนธรรมประเพณีต่าง ๆ มีเอกลักษณ์โดดเด่นที่สะท้อนให้เห็นถึงความงดงามที่แฝงไปด้วยความเรียบง่าย 2) การส่งเสริมการท่องเที่ยวเมืองพระชนกจักรีวัฒนธรรมวิถีพุทธ ด้วยการจัดการฟื้นฟูและอนุรักษ์วัฒนธรรม เพิ่มศักยภาพและพัฒนาขีด

¹⁻⁴ วิทยาลัยสงฆ์อุทัยธานี; Uthai Thani Buddhist College

Corresponding author, e-mail: prakong_99@hotmail.com

ความสามารถการบริหารจัดการและการแข่งขัน และพัฒนาบุคลากร สินค้า และบริการด้านการท่องเที่ยว ชุมชนมีส่วนร่วมในการจัดงานส่งเสริมการท่องเที่ยวงานบุญเดือนสามสืบสานประเพณีวิถีชาวอุไทย 3) นำเสนอกยุทธ์และแนวทางการส่งเสริมการท่องเที่ยวด้วยการดำเนินการแต่ละด้านดังนี้ (1) พื้นที่และทรัพยากร (2) องค์กรชุมชน (3) การเรียนรู้ (4) กิจกรรมเชิงสร้างสรรค์เพื่อเพิ่มมูลค่า (5) การสร้างเครือข่ายความร่วมมือ (6) การวางแผนการดำเนินงาน (7) กำหนดเครื่องมือพัฒนา (8) การจัดการการ และ (9) การประชาสัมพันธ์

คำสำคัญ: การท่องเที่ยว, เมืองพระชนกจักรี, วัฒนธรรม, วิถีพุทธ

Abstract

The purposes of this research article were 1) to study the general conditions of tourism in Phra Chanok Chakri base on Buddhist culture; 2) to promote tourism in Phra Chanok Chakri base on Buddhist culture; and 3) to present strategies and guidelines for promoting tourism in Phra Chanok Chakri based on Buddhist culture. It was a mixed methods research. For documentary research, related documents were studied. In terms of qualitative research, in-depth interviews were conducted with selected relevant groups of 27 people, small group meetings of 12 people, and action research was done by selecting communities based on the distinctive characteristics of Buddhist culture, doing activities to promote tourism by having the community carry out the third lunar month merit-making event, continuing the tradition of the U-Thai way of life. The results of the research found that 1) general conditions of tourism in Phra Chanok Chakri city based on Buddhist culture found that the third lunar month merit-making event continued the tradition of the Uthai people in organizing the event at Wat Nong Khun Chat, Nong Chang District. There was a Buddhist cultural tourism event, making merit, Making Khwan Khao Mae Pho Sop, making Khwan Naga, Naga parade, inheriting traditions and cultural ways and various cultural traditions. There was a unique identity that reflected the beauty hidden in simplicity; 2) in terms of promoting tourism in the city of Phra Chanok Chakri based on Buddhist culture, there was management to restore and preserve culture to increase potential and develop management capabilities and competition and

develop personnel, products, and services in tourism. The community participated in organizing a tourism promotion event, a merit-making event in the third month, continuing the tradition of the Uthai people; 3) presenting strategies and guidelines for promoting tourism by implementing each aspect as follows: (1) space and resources, (2) community organizations, (3) learning, (4) creative activities to add value, (5) creating collaborative networks, (6) planning operations, (7) specifying development tools, (8) management and (9) public relations.

Keywords: Tourism, Phra Chanok Chakri City, Culture, Buddhist Way

บทนำ

การท่องเที่ยวของประเทศไทยมีรูปแบบการท่องเที่ยวที่หลากหลายและเน้นความยั่งยืน มีการผสมผสาน วัฒนธรรม ประเพณี ภูมิปัญญา และความเป็นไทยเพื่อสร้างประสบการณ์ให้กับนักท่องเที่ยว ทำให้เกิดการ เดินทางท่องเที่ยวกระจายไปยังภูมิภาคต่าง ๆ ส่งผลให้นักท่องเที่ยวชาวไทยให้ความสำคัญกับการท่องเที่ยว ในเมืองรองมากขึ้นในช่วงเวลาดังกล่าว ซึ่งภาครัฐและเอกชนได้มีมาตรการสนับสนุนและกระตุ้นการท่องเที่ยว จากนักท่องเที่ยวชาวไทย โดยเฉพาะการท่องเที่ยวในเมืองรองเพื่อการกระจายและสร้างรายได้ให้แก่ชุมชน ส่งผลให้รายได้จากการท่องเที่ยวเมืองรอง การสร้างสรรค์คุณค่าสินค้าและบริการการท่องเที่ยว โดยมุ่งเน้นการใช้องค์ความรู้และนวัตกรรม ผสานกับจุดแข็งในด้านความหลากหลายทางทรัพยากรธรรมชาติ วัฒนธรรม และวิถีชีวิต เพื่อสร้างคุณค่า ให้กับสินค้าและบริการด้านการท่องเที่ยวที่ตอบสนองพฤติกรรมความต้องการนักท่องเที่ยว และสร้างทางเลือก ของประสบการณ์ใหม่ ๆ ให้กับนักท่องเที่ยว (สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจ และสังคมแห่งชาติ, 2561)

การส่งเสริมการท่องเที่ยวเป็นการสื่อสารและดำเนินกิจกรรมทั้งภายในและภายนอกองค์กรควบคู่กัน ไป ประกอบด้วย การประชาสัมพันธ์ เผยแพร่ โฆษณา ข้อมูลหรือกิจกรรมด้านการท่องเที่ยวแก่หน่วยงานภายนอก เช่น หน่วยงานด้านการท่องเที่ยวต่าง ๆ นักท่องเที่ยว และชุมชน ผู้ประกอบการด้านการท่องเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยวให้มีความเข้าใจอันดีและตรงกัน ตลอดจนดำเนินกิจกรรมภายในองค์กรที่ส่งเสริมการท่องเที่ยว เช่น โครงการอบรมศักยภาพผู้นำเที่ยว จัดทำป้ายประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยว จัดทำโปรแกรมการท่องเที่ยวที่เหมาะสม เป็นต้น ดังนั้น การส่งเสริมการท่องเที่ยวทั้งในระดับนานาชาติ ระดับภูมิภาค ระดับประเทศ ตลอดจนระดับท้องถิ่น จึงมีบทบาทให้เกิดการกระตุ้นการผลิตและการนำเอาทรัพยากร โดยเฉพาะทรัพยากรใน ท้องถิ่นมาใช้ให้

เกิดประโยชน์อย่างเหมาะสม ทั้งในรูปแบบของสินค้า ผลิตภัณฑ์และบริการ ช่วยส่งเสริมภาพลักษณ์ของแหล่งท่องเที่ยว สนับสนุนการมีส่วนร่วมของชุมชนในพื้นที่แหล่งท่องเที่ยว ส่งผลให้เกิดการสร้างอาชีพและสร้างรายได้ให้แก่ชุมชนที่เกี่ยวข้องกับแหล่งท่องเที่ยว (สุมาลี อุบลมณี, 2563)

จากความสำเร็จด้านศิลปวัฒนธรรม การท่องเที่ยววิถีถิ่น และการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ที่มีจุดสนใจอยู่ที่เอกลักษณ์หรือลักษณะเฉพาะทางวัฒนธรรมชีวิตความเป็นอยู่ในชุมชน ซึ่งนักท่องเที่ยวสามารถศึกษาและเรียนรู้ถึงวัฒนธรรมประเพณีวิถีชีวิตของชุมชน โดยพื้นที่หนึ่งซึ่งมีประเพณีวิถีชีวิตของชุมชนที่มีความหลากหลายทั้งวัฒนธรรม การดำรงชีวิต และวิถีชีวิตเป็นเอกลักษณ์โดดเด่น คือ จังหวัดอุทัยธานีได้ชื่อว่าเป็นเมืองของพระชนกจักรี เพราะได้ถือกำเนิดที่บ้านอุไทย ซึ่งมีอัตลักษณ์ มีวิถีชีวิต มีความศรัทธาทางพระพุทธศาสนา มีกิจกรรมมีพื้นที่ที่เป็นการสืบสานต่อยอดรักษาวัฒนธรรมอันดีงามสู่ประชาชนที่มาพบเห็น ดังนั้นการส่งเสริม รักษา ต่อยอดวัฒนธรรมวิถีพุทธของเมืองอุทัยธานีเพื่อเป็นการส่งเสริมการท่องเที่ยวทางด้านวัฒนธรรมวิถีพุทธให้เป็นที่พบเห็นของผู้ที่มาท่องเที่ยว การท่องเที่ยววิถีถิ่นจะช่วยกระตุ้นการมีส่วนร่วมของชุมชนและการตระหนักถึงคุณค่าความสำคัญของสิ่งแวดล้อมและมรดกทางวัฒนธรรมที่มีอยู่ในชุมชน โดยร่วมกันฟื้นฟูชุมชนโดยใช้กิจกรรมทางการท่องเที่ยวเป็นเครื่องมือ เพื่ออนุรักษ์สภาพแวดล้อม วิถีชีวิตและวัฒนธรรมของชุมชนแห่งนี้ โดยใช้การท่องเที่ยวแบบยั่งยืน นำเสนอเรื่องราววัฒนธรรมประเพณีและวิถีชีวิตชาวสวนที่สะท้อนวิถีความเป็นไทย (รพีพัฒน์ เกษโกศล, 2557) โดยสอดคล้องกับแนวคิดการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ที่ให้ความสำคัญ กับการท่องเที่ยวโดยชุมชนโดยสะท้อนวิถีไทย ที่มีจุดประสงค์สอดคล้องกับแนวทางการพัฒนาให้ชุมชนนั้น ๆ เกิดความยั่งยืน โดยมีการจัดกิจกรรมท่องเที่ยวที่สอดคล้องและสัมพันธ์กับประวัติศาสตร์ วัฒนธรรม ตลอดจนวิถีชีวิตในชุมชนในเชิงการเรียนรู้ นอกจากนี้ภาคธุรกิจและชุมชนที่อาศัยอยู่ในพื้นที่ที่ใช้การท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์เป็นเครื่องมือในการรักษาความสมดุลระหว่างการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นจากการท่องเที่ยวภายในพื้นที่และผลประโยชน์แก่คนในพื้นที่ที่จะได้รับ ทั้งในรูปแบบที่เป็นผลประโยชน์ตอบแทนตามระบอบทุนนิยมและความยั่งยืนของการพัฒนา (ชัยรัตน์ จุสปาโล, 2561)

ผู้เชี่ยวชาญด้านการอนุรักษ์ ศูนย์ภูมิภาคโบราณคดีและวิจิตรศิลป์ ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งขององค์การรัฐมนตรีศึกษาแห่งเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ชี้ให้เห็นว่าวงการมรดกทางวัฒนธรรมมีความกังวลมากขึ้นเรื่อย ๆ ที่จะลดความเสี่ยงจากสาธารณภัย แต่ความเสี่ยงที่เกิดขึ้นแก่แหล่งมรดกทางวัฒนธรรมจากสถานการณ์โรคระบาดครั้งนี้ กลับไม่ได้รับการประมาณการหรือพูดถึงในนโยบายระดับประเทศในด้านมรดกทางวัฒนธรรมมากนัก (หทัยา สิริพัฒนากุล, 2563) คณะจึงเห็นว่าสถานการณ์โรคระบาดที่เกิดขึ้นส่งผลต่อการท่องเที่ยวจึงควรมีการส่งเสริมแหล่งท่องเที่ยวเมืองพระ

ชนกจักรีวัฒนธรรมวิถีพุทธ โดยอยู่ภายใต้ขอบเขตความสามารถในการรองรับของทรัพยากรท่องเที่ยวเมืองพระชนกจักรีวัฒนธรรมวิถีพุทธอย่างยิ่งยืนสอดคล้องกับแผนแม่บทโลก และยังเป็น การกระจายรายได้ไปสู่ประชาชนในพื้นที่ชุมชนเมืองอุทัยธานี อีกทั้งยังเป็นการรักษาเอกลักษณ์ วัฒนธรรมท้องถิ่น นอกจากนี้ผลการวิจัยยังเป็นการเพิ่มกิจกรรมการท่องเที่ยวให้หลากหลายเพื่อ รองรับนักท่องเที่ยวที่เดินทางสู่ชุมชนในอนาคต เพื่อเป็นแนวทางการพัฒนาและส่งเสริมการ ท่องเที่ยวนำเสนอเอกลักษณ์ วัฒนธรรมท้องถิ่นเมืองอุทัยธานี และการตลาดให้มีประสิทธิภาพ ยิ่งขึ้นไปในอนาคต สามารถดึงดูดนักท่องเที่ยวทั้งภายในประเทศ และต่างประเทศ ให้เข้ามา ท่องเที่ยวมีกระบวนการรองรับนักท่องเที่ยวที่จะเดินทางมาท่องเที่ยวในจังหวัดอุทัยธานี โดยใช้ กระบวนการแนวคิดการมีส่วนร่วมของประชาชน แนวคิดการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว และการ ท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมโดยการบริหารจัดการทางทฤษฎีการจัดการเชิงกลยุทธ์ในการส่งเสริมการ ท่องเที่ยวเมืองพระชนกจักรีวัฒนธรรมวิถีพุทธ ด้วยความหมายโดยสรุปที่ว่า การท่องเที่ยวที่คำนึงถึง ความยั่งยืนของสังคม และวัฒนธรรมของชุมชน กำหนดทิศทางโดยชุมชน จัดการโดยชุมชน เพื่อ ชุมชน และชุมชนมีบทบาทเป็นเจ้าของในการจัดการ ดูแล เพื่อให้เกิดการเรียนรู้แก่ผู้มาเยือน

วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาสภาพทั่วไปการท่องเที่ยวเมืองพระชนกจักรีวัฒนธรรมวิถีพุทธ
2. เพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวเมืองพระชนกจักรีวัฒนธรรมวิถีพุทธ
3. เพื่อนำเสนอกลยุทธ์และแนวทางการส่งเสริมการท่องเที่ยวเมืองพระชนกจักรี

วิธีดำเนินการวิจัย

งานวิจัยเป็นการวิจัยแบบผสมผสานของการวิจัย 3 ประเภท คือ

1. การวิจัยเชิงเอกสาร (Documentary Research) ทำการศึกษาและรวบรวมข้อมูล จากเอกสารและหลักฐานที่เกี่ยวข้อง หนังสือ รายงานการวิจัย รายงานการประชุม เอกสารแสดงให้ เห็นถึงศึกษาสภาพทั่วไปการท่องเที่ยวเมืองพระชนกจักรีวัฒนธรรมวิถีพุทธ และการศึกษา แบบอย่าง วิธีการ ต้นแบบ ศึกษาความเป็นมาและพื้นฐาน
2. การวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยมีขั้นตอนดังนี้ การลงพื้นที่เพื่อ สัมภาษณ์ และรวบรวมข้อมูลจากพระสงฆ์ ผู้นำชุมชนในการพัฒนาพื้นที่ แนวทางการส่งเสริม โดย การสัมภาษณ์เชิงลึกเลือกกลุ่มที่เกี่ยวข้อง จำนวน 27 คน และสนทนากลุ่มย่อยจำนวน 1 ครั้ง 12 คน มาศึกษาแนวคิดรวมเสนอแนะการสร้างกลยุทธ์แนวทางการส่งเสริมการท่องเที่ยว ด้วยการ ร่วมกันสร้างกลยุทธ์หาแนวทางการส่งเสริมการท่องเที่ยว

3. การวิจัยเชิงปฏิบัติการ (Action Research) โดยการลงพื้นที่ส่งเสริมการท่องเที่ยวด้วยการมีส่วนร่วมกับหน่วยงานภาครัฐ ชุมชน วัด หน่วยงานที่เกี่ยวข้องทำงานส่งเสริมการท่องเที่ยว จัดกิจกรรม ประชาสัมพันธ์พื้นที่ กิจกรรม กระบวนการจัดการ โดยการจัดกิจกรรมส่งเสริมการท่องเที่ยววัฒนธรรมเชิงพุทธ งานบุญเดือนสามสืบสานประเพณีวิถีชาวอุไทย ปฏิบัติการทำกิจกรรม การดำเนินการส่งเสริมการจัดเวทีส่งเสริมการท่องเที่ยววัฒนธรรมวิถีพุทธตามยุทธศาสตร์การพัฒนาการท่องเที่ยวที่กำหนดเพื่อตอบวัตถุประสงค์ข้อ 2 แล้วนำข้อมูลมาวิเคราะห์ สรุปและเขียนบรรยายเชิงพรรณนา นำมาวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อให้เกิดความเหมาะสมกับวัตถุประสงค์งานวิจัย

สรุปผลการวิจัย

1. ผลสภาพทั่วไปการท่องเที่ยวเมืองพระชนกจักรีวัฒนธรรมวิถีพุทธ

1.1 สภาพทั่วไปการท่องเที่ยวของเมืองพระชนกจักรีวัฒนธรรมวิถีพุทธ พบว่า จังหวัดอุทัยธานี เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมวิถีพุทธ เนื่องจาก มีทรัพยากร การท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมที่หลากหลายและโดดเด่นเป็นอย่างมาก มีแหล่งท่องเที่ยว ทางวัฒนธรรมที่น่าสนใจ เช่น วัดจันทารามหรือวัดท่าซุง วัดโบสถ์ วัดสังกัสรัตนคีรี เรือนแพ ลุ่มแม่น้ำสะแกกรัง ตลาดเช้าสะแกกรัง ถนนคนเดินตรอกโรงยา วัดถ้ำเขาวง ตลาดชาวไร่ ชุมชนบ้านสะนอ หมู่บ้านกระเหรียงแก่นมะกรูด ซึ่งเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่หลากหลายสามารถ ดึงดูดนักท่องเที่ยวให้สนใจในการท่องเที่ยว จังหวัดอุทัยธานี มีชาติพันธุ์กระเหรียงโปว์ ลาวเวียง ลาวครั่ง ทางอำเภอบ้านไร่ และอำเภอยะคตของจังหวัดอุทัยธานี (เผด็จ นุ้ยปรี, 2565, 18 มกราคม)

1.2 แนวทางการส่งเสริมการท่องเที่ยวเมืองพระชนกจักรีวัฒนธรรมวิถีพุทธ พบว่า จากการวิเคราะห์ศักยภาพการวางแผนสู่แนวทางการส่งเสริมการท่องเที่ยวได้ประเด็นดังต่อไปนี้ วางแผนการพัฒนาแบบการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ส่งเสริมการพัฒนาการท่องเที่ยวชุมชนด้วยการส่งเสริมการท่องเที่ยวเพื่อ สนับสนุน ให้นักท่องเที่ยวเดินทางมาท่องเที่ยวและซื้อสินค้า OTOP สร้างสินค้าทางการท่องเที่ยวให้เป็นที่รู้จักยิ่งขึ้น เจาะกลุ่มนักท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมมากขึ้น ถ่ายทอดส่ววิถีโอบนเฟสบุ๊ค ในกิจกรรมและเทศกาลงานประเพณีที่มี ชื่อเสียงของจังหวัด (ดำรง นพรัตน์, 2565, 5 มกราคม)

2. การส่งเสริมการท่องเที่ยวเมืองพระชนกจักรีวัฒนธรรมวิถีพุทธ พบว่า ส่งเสริมในยุทธศาสตร์การส่งเสริมการท่องเที่ยวเมืองพระชนกจักรีวัฒนธรรมวิถีพุทธ ซึ่งมีกลยุทธ์ที่ส่งเสริม ได้แก่ พัฒนาและอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม เพิ่มศักยภาพและพัฒนาขีดความสามารถการบริหารจัดการและการแข่งขัน และพัฒนาบุคลากร สินค้า และบริการด้านการท่องเที่ยว และ

ข้อมูลจากการสัมภาษณ์เชิงลึกผู้ให้ข้อมูลหลักชี้ให้เห็นว่าการดำเนินงานตามกลยุทธ์นั้นยังไม่ถูกปฏิบัติอย่างชัดเจนเป็นรูปธรรม เป็นการวางกำกับให้เป็นทิศทางการส่งเสริมในปีต่อ ๆ ไป ซึ่งอาจประสบปัญหาการโยกย้ายเปลี่ยนแปลงในระดับผู้นำของจังหวัด ทำให้มีการเปลี่ยนแปลงส่วนงานต่าง ๆ อยู่เสมอการดำเนินงานตามกลยุทธ์ของยุทธศาสตร์ดังกล่าวจึงขาดการเชื่อมต่อและอาจไม่ถูกปฏิบัติให้เกิดขึ้นจริง ส่งผลให้ยุทธศาสตร์ด้านการท่องเที่ยววัฒนธรรมวิถีพุทธขาดการดำเนินงานอย่างเป็นรูปธรรม ดังนั้นกลยุทธ์หรือยุทธศาสตร์ที่ทางจังหวัดกำหนดไว้ควรมีการดำเนินงานจริงภายในช่วงเวลาที่กำหนด และควรมีการสานต่อในแนวทางเดิมหากมีการเปลี่ยนแปลงโยกย้ายผู้นำก่อนเวลาที่เหมาะสม เพื่อให้กลยุทธ์ต่าง ๆ นั้นสัมฤทธิ์ผลและเมื่อพิจารณากลยุทธ์ที่ถูกกำหนดขึ้น การส่งเสริมการท่องเที่ยวเมืองพระชนกจักรีวัฒนธรรมวิถีพุทธ เนื่องจากการพัฒนาบุคลากร สินค้าและบริการด้านการท่องเที่ยว ยังเป็นสิ่งที่ขาดอยู่สำหรับจังหวัดอุทัยธานีอย่างเห็นได้ชัดการเพิ่มศักยภาพและพัฒนาขีดความสามารถในการบริหารจัดการ จะเป็นการทำให้การท่องเที่ยวของจังหวัดอุทัยธานีมีระดับมาตรฐานที่สูงขึ้น การฟื้นฟูและอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและ สิ่งแวดล้อม จะเป็นการรักษาทรัพยากรท่องเที่ยวต่าง ๆ ให้คงอยู่สืบไป กลยุทธ์กำหนดเพิ่มเติมในเรื่องการให้การศึกษากับสภาพแวดล้อมของแหล่งท่องเที่ยวต่อนักท่องเที่ยว ประชาชนท้องถิ่นและผู้ประกอบการด้านการท่องเที่ยว สร้างและส่งเสริมการมีส่วนร่วมด้านการท่องเที่ยววัฒนธรรมระหว่างประชาชนในชุมชนท้องถิ่นและผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง ด้านการท่องเที่ยวทุกฝ่ายกลยุทธ์ที่ควรกำหนดเพิ่มเติมนี้เพื่อให้เป็นกรอบการพัฒนาที่ครอบคลุมองค์ประกอบด้านการท่องเที่ยวด้านวัฒนธรรมในการที่จะเป็นแนวทางส่งเสริมการท่องเที่ยววัฒนธรรมดำเนินแนวทางการจัดการการท่องเที่ยวเมืองพระชนกจักรีวัฒนธรรมวิถีพุทธอย่างเป็นรูปธรรม

3. กลยุทธ์และแนวทางการส่งเสริมการท่องเที่ยวเมืองพระชนกจักรีวัฒนธรรมวิถีพุทธพบว่า กลยุทธ์และแนวทางการส่งเสริมกิจกรรมการท่องเที่ยวในงานบุญเดือนสามสืบสานประเพณีวิถีชาวอุไทย ประกอบไปด้วย

3.1 ด้านพื้นที่และทรัพยากรวัฒนธรรมวิถีพุทธ กลยุทธ์ที่ 1 มีการสื่อสารประชาสัมพันธ์ทางสื่อต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นทางไลน์ เฟสบุ๊ก แผ่นพับ ทางวิทยุกระจายเสียง ทางโทรทัศน์ หรือเสียงตามสายในชุมชน เพื่อให้ประชาชนเข้าใจและทราบถึงการจัดงานประเพณีบุญเดือน 3 สืบสานวิถีชาวอุไทย กลยุทธ์ที่ 2 การจัดเส้นทางเดินทางไปวัด แผนผังการเดินทางงานประเพณีบุญเดือน 3 กลยุทธ์ที่ 3 การปรับภูมิทัศน์ภายในวัดให้สงบ สะอาด ความเป็นระเบียบเรียบร้อย กลยุทธ์ที่ 4 การจัดสรรงบประมาณในการพัฒนาพื้นที่ เช่น การจัดเจ้าหน้าที่ดูแล การสร้างเส้นทาง

ท่องเที่ยวเพื่อให้ผู้ที่มาทำบุญและไหว้พระได้มีทางเดินสะดวกสบายยิ่งขึ้น ที่พักหรือจุดพักสำหรับผู้มาท่องเที่ยวและปฏิบัติธรรมด้วย (รังสันติ พูลเพิ่ม, 2565, 5 มกราคม)

3.2 ด้านองค์กรชุมชน กลยุทธ์คือส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนในกิจกรรมงานบุญเดือนสามสืบสานประเพณีวิถีชาวอุไทย โดยการสร้างการมีส่วนร่วมจึงเป็นเรื่องที่สำคัญมาก เพราะทำให้คนในชุมชนได้ทำกิจกรรมร่วมกัน ร่วมแสดงความคิดเห็น และยังทำให้เกิดความรักความสามัคคีต่อกันภายในชุมชนเป็นพลังชุมชนในการทำกิจกรรมให้ประสบผลสำเร็จ (สุภาณี จันทร์พุม, 2565, 5 มกราคม)

3.3 ด้านการเรียนรู้ กลยุทธ์ที่ 1 การนำเสนอข่าวสารข้อมูล ด้วยการใช้ภาษาสร้างสรรค์ กลยุทธ์ที่ 2 จัดนิทรรศการให้ความรู้ เรื่อง งานประเพณีบุญเดือนสามสืบสานประเพณีวิถีชาวอุไทย (พระราชอุทัยโสภณ, 2564, 20 ธันวาคม)

3.4 ด้านกิจกรรมเชิงสร้างสรรค์เพื่อเพิ่มมูลค่า กลยุทธ์ที่ 1 การโน้มน้าวใจด้วยการสร้างคุณค่าของจุดท่องเที่ยวที่น่าสนใจและแปลกใหม่ในจังหวัดอุทัยธานี เพื่อเป็นจุดในการดึงดูดใจนักท่องเที่ยว กลยุทธ์ที่ 2 การจัดจุดสำหรับถ่ายรูป, เช็คอิน หรือจัดทำข้อความ คำคมที่ดึงดูดและสอดคล้องกับผู้ที่มาร่วมงาน เช่น อวยากรวยให้ทำทาน อวยากรักกันนาน ๆ ให้ทำบุญ, จูงมือคนข้าง ๆ สู່เส้นทางโรแมนติกที่อบอุ่น, เที่ยววัดสุขใจ ไปไหนก็มีแต่บุญ, ฝับไม่เข้า เหล้าไม่กิน เช็คอินแค่วัด เป็นต้น เพื่อดึงดูดนักท่องเที่ยว (ประภัสสร ตรีศิลา, 2565, 18 มกราคม)

3.5 ด้านการสร้างเครือข่ายความร่วมมือ กลยุทธ์ที่ 1 การสร้างภาพลักษณ์วัตถุประสงค์หลักประการหนึ่งของการประชาสัมพันธ์ไม่เพียงแต่มุ่งเน้น เฉพาะการส่งข่าวสารไปยังกลุ่มเป้าหมายเพื่อได้รับความร่วมมือในการดำเนินกิจกรรมหนึ่ง ๆ เท่านั้น แต่ผลระยะยาวของความร่วมมือดังกล่าวยังเกิดจากการที่องค์กรได้สื่อสารภาพลักษณ์ขององค์กร ไปสู่ประชาชนกลุ่มเป้าหมายด้วย กลยุทธ์ที่ 2 การสร้างภาพลักษณ์ด้านการทำประโยชน์ต่อสังคม การนำเสนอข่าวสารประชาสัมพันธ์ โดยสอดคล้องกับกระแสสังคมในเรื่องการทำประโยชน์ต่อชุมชน สังคมและกระแสนวัตกรรมซึ่งเน้นหัวใจสำคัญของการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม (วิจิตา การสมทบ, 2565, 18 มกราคม)

3.6 ด้านการวางแผนการดำเนินงาน โดยการจัดประชุมคณะกรรมการวัด ผู้นำชุมชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น หน่วยงานราชการที่เกี่ยวข้อง เพื่อรับดำเนินการตามวัตถุประสงค์และกำหนดการจัดงานฯ โดยดำเนินการเตรียมการ วิเคราะห์ปัญหา วางแผน เป้าหมาย กิจกรรม ดำเนินการ งบประมาณ ประเมินผลและนำไปปรับปรุง (เผด็จ นุ้ยปรี, 2565, 18 มกราคม)

3.7 ด้านกำหนดเครื่องมือพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมวิถีพุทธ กลยุทธ์ที่ 1 ศึกษาข้อมูลเกี่ยวกับรูปแบบการจัดกิจกรรมในปีที่ผ่านมา กลยุทธ์ที่ 2 การจัดตกแต่งสถานที่ภายในบริเวณการจัดงานฯ

3.8 ด้านการจัดการการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมวิถีพุทธภายในงาน กลยุทธ์การจัดการการเดินทางท่องเที่ยวในหมู่บ้านชนบทที่มีลักษณะวิถีชีวิตและผลงานสร้างสรรค์ที่มีลักษณะพิเศษโดดเด่นให้ได้รับ ความเพลิดเพลินได้ความรู้ ดูผลงานสร้างสรรค์ภูมิปัญญาพื้นบ้าน เข้าใจต่อสภาพสังคมและวัฒนธรรม

3.9 ด้านการประชาสัมพันธ์ กลยุทธ์ที่ 1 การเชิญชวนนักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและชาวต่างชาติมาเที่ยว กลยุทธ์ที่ 2 การนำเสนอข้อเท็จจริงโดยเชื่อมโยงแนวคิดของงานกับจุดท่องเที่ยวภายในงาน การประชาสัมพันธ์กิจกรรมการท่องเที่ยวต้องอาศัยการสร้างสรรค์แนวคิดในการจัดงานโดยเฉพาะอย่างยิ่งการพิจารณาคัดเลือกสถานที่ในการจัดงานให้เชื่อมโยงกับแนวคิดหลักของงานที่จะประชาสัมพันธ์กลยุทธ์ที่ 3 การนำเสนอสารประชาสัมพันธ์ด้วยการใช้บุคคลมีชื่อเสียงเพื่อผลทางการจัดงาน (เฉลี่ย แฉมพยัคย์, 2565, 10 มกราคม)

อภิปรายผลการวิจัย

จากการศึกษาวิจัยสามารถอภิปรายผลได้ ดังนี้

1. สภาพทั่วไปการท่องเที่ยวเมืองพระชนกจักรีวัฒนธรรมวิถีพุทธ ซึ่งพบว่า งานบุญเดือนสามสืบสานประเพณีวิถีชาวอุไทยในการจัดงานวัดหนองขุนชาติอำเภอหนองฉาง มีงานการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมวิถีพุทธมีการทำบุญ ทำขวัญข้าวแม่โพสพ ทำขวัญนาคน ขบวนแห่นาค สืบทอดวัฒนธรรมประเพณีและวิถีวัฒนธรรม และวัฒนธรรมประเพณีต่าง ๆ มีเอกลักษณ์โดดเด่นที่สะท้อนให้เห็นถึงความงดงามที่แฝงไปด้วยความเรียบง่าย สอดคล้องกับงานวิจัยของนิชาพิชญ์ กลิ่นชื่น (2560) พบว่า 1) นักท่องเที่ยวที่เดินทางมาท่องเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยวนันทนาการ จังหวัดสมุทรปราการ ส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง อายุระหว่าง 20 - 39 ปี มีการศึกษาระดับปริญญาตรี มีอาชีพเป็นพนักงานบริษัทเอกชน มีรายได้เฉลี่ยต่อเดือน 10,000 - 19,999 บาท สถานภาพสมรส 2) พฤติกรรมการท่องเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยว กลุ่มตัวอย่างโดยส่วนใหญ่มีวัตถุประสงค์ของการเดินทางเพื่อการพักผ่อนหย่อนใจ ระยะเวลาในการท่องเที่ยวคือ 2 - 3 ชม. และมีค่าใช้จ่ายในการเดินทางท่องเที่ยวต่ำกว่า 500 บาท 3) ปัจจัย ส่วนประสมทางการตลาดที่นักท่องเที่ยวให้ความสำคัญในแหล่งท่องเที่ยวนันทนาการ จังหวัดสมุทรปราการ โดยเรียงลำดับจากระดับมากไปน้อยได้แก่ ด้านองค์ประกอบทางกายภาพ ด้านบุคลากร ด้านสถานที่ ด้านช่องทางการจัดจำหน่าย ด้านสินค้า ด้าน

กระบวนการให้บริการ และด้านส่งเสริมการตลาด แนวทางการส่งเสริมแหล่งท่องเที่ยวอันันทนาการ จังหวัดสมุทรปราการ ควรมีการส่งเสริมทางด้านองค์ประกอบทางกายภาพ ทั้งภายนอก และภายใน แหล่งท่องเที่ยวให้มีบรรยากาศที่ดี มีการจัดการด้านความสะอาดทั้งภายในและบริเวณโดยรอบ รวมถึงต้องมีห้องน้ำที่สะอาดและมีจำนวนเพียงพอ ปรับปรุงพื้นที่ลานจอดรถให้มีจำนวนเพียงพอ มีการบริหารจัดการ ด้านความปลอดภัยต่อชีวิตและทรัพย์สิน ในด้านบุคลากรควรจัดอบรมความรู้ทักษะ และเพิ่มคุณภาพการ ให้บริการ

2. การส่งเสริมการท่องเที่ยวเมืองพระชนกจักรีวัฒนธรรมวิถีพุทธ ด้วยการจัดการฟื้นฟู และอนุรักษ์วัฒนธรรม เพิ่มศักยภาพและพัฒนาขีดความสามารถการบริหารจัดการและการแข่งขัน และพัฒนาบุคลากร สินค้า และบริการด้านการท่องเที่ยว ชุมชนมีส่วนร่วมในการจัดงานส่งเสริมการท่องเที่ยวงานบุญเดือนสามสืบสานประเพณีวิถีชาวอุไทย สอดคล้องกับงานวิจัยของพระใบฎีกาเสน่ห์ ญาณเมธี และคณะ (2556) พบว่า กระบวนการส่งเสริมการเรียนรู้ของวัดในภาคเหนือ มีประเด็นสำคัญ คือ 1) การจัดการด้านพื้นที่ มีการจัดทำผังการใช้สอยพื้นที่ของวัดตามบทบาทหน้าที่ 2) การจัดการด้านแผนพัฒนา มีการจัดทำแผนกพัฒนาวัดทั้งในระยะสั้นและระยะยาว 3) การจัดการด้านบุคลากร มีกระบวนการจัดการบุคลากร และ 4) การจัดการด้านระบบการสื่อความหมาย การส่งเสริมการเรียนรู้เพื่อพัฒนาจิตใจและสังคมของวัดที่เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ และเพื่อการส่งเสริมการเรียนรู้เพื่อพัฒนาจิตใจและสังคม มีการพัฒนาทางด้านระบบสื่อความหมายของวัด โดยมีเส้นทางและการประเมินทรัพยากรการท่องเที่ยวของวัดในภาคเหนือ 3 เส้นทาง คือ เส้นทางที่ 1 เส้นทางท่องเที่ยวตามรอยตำนานพระเจ้าเลียบโลก จำนวน 17 วัด เส้นทางที่ 2 เส้นทางท่องเที่ยวตามรอยคติความเชื่อซุฮาดู จำนวน 12 วัด และเส้นทางที่ 3 เส้นทางท่องเที่ยวตามรอยวัดสำคัญทางประวัติศาสตร์และการท่องเที่ยว จำนวน 23 วัด ส่วนผลการประเมินทรัพยากรการท่องเที่ยวของวัดในภาคเหนือ จำแนกได้ 4 ลักษณะ คือ 1) ความสามารถในการรองรับ ด้านเศรษฐกิจ 2) ความสามารถในการรองรับด้านกายภาพ 3) ความสามารถในการรองรับ ด้านกายภาพ 3) ความสามารถในการรองรับด้านนิเวศวิทยา และ 4) ความสามารถในการรองรับทางความรู้สึก การเสริมสร้างความเข้มแข็งของเครือข่ายการท่องเที่ยวทางพระพุทธศาสนาในภาคเหนือ แบ่งออกเป็น 1) กลุ่มนักท่องเที่ยว 2) กลุ่มธุรกิจการท่องเที่ยว 3) รัฐบาล และ 4) กลุ่มพระสงฆ์ในวัด และชาวบ้านในชุมชน ส่วนผลกระทบของการท่องเที่ยวที่มีต่อวิถีชีวิตและวัฒนธรรมในวัดในภาคเหนือ พบว่า 1) ปัญหาความเสื่อมโทรมของวัดที่เป็นแหล่งท่องเที่ยวภาคเหนือบางแห่ง 2) ปัญหาด้านสาธารณูปโภคและสวัสดิภาพของนักท่องเที่ยว 3) ปัญหาการรักษาเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรม 4) ปัญหาด้านการจัดการ

3. กลยุทธ์และแนวทางการส่งเสริมการท่องเที่ยวเกี่ยวกับการดำเนินการแต่ละด้านดังนี้ (1) พื้นที่และทรัพยากร (2) องค์กรชุมชน (3) การเรียนรู้ (4) กิจกรรมเชิงสร้างสรรค์เพื่อเพิ่มมูลค่า (5) การสร้างเครือข่ายความร่วมมือ (6) การวางแผนการดำเนินงาน (7) กำหนดเครื่องมือพัฒนา (8) การจัดการการ และ (9) การประชาสัมพันธ์ สอดคล้องกับงานวิจัยของชนัญญ์ พงศ์ธราธิก และคณะ (2564) พบว่า 1) สภาพบริบทการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ มีการบริหารราชการแบ่งโครงสร้างขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีความชัดเจน ชุมชนเข้มแข็งและมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการในพื้นที่การพัฒนาสินค้าและบริการที่มีเอกลักษณ์โดดเด่นควรมีการพัฒนาสินค้าการท่องเที่ยวที่เชื่อมโยง ทะเล ภูเขา เกษตร และการอนุรักษ์ เข้าด้วยกัน เน้นความหลากหลายของแต่ละอำเภอ นโยบายรัฐบาลมีนโยบายส่งเสริมการท่องเที่ยวชายฝั่งทะเลด้านตะวันตกของอ่าวไทยเป็นจุดเด่นที่สำคัญที่จะทำให้การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมเจริญเติบโตสร้างรูปแบบพัฒนาบูรณาการภาครัฐ เอกชน และประชาชน อำนาจหน้าที่ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นยังไม่มีชัดเจนในหลายภารกิจด้านการส่งเสริมการท่องเที่ยว 2) ผลการสร้างและพัฒนากลยุทธ์การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในจังหวัดประจวบคีรีขันธ์กลยุทธ์การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมจังหวัดประจวบคีรีขันธ์มีวิสัยทัศน์คือ จังหวัดประจวบคีรีขันธ์เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมที่มีคุณภาพชั้นนำของเอเชีย มีความหลากหลาย เต็มไปด้วยมีคุณภาพและยั่งยืนมีองค์ความรู้ที่เป็นจุดเน้นที่สำคัญคือ “HPSKMTBB Inclusive Model” เพื่อนำไปสู่การพัฒนาอย่างยั่งยืน

องค์ความรู้ใหม่

จากการศึกษาวิจัย เรื่อง การส่งเสริมการท่องเที่ยวเมืองพระชนกจักรีวัฒนธรรมวิถีพุทธ ในประเด็นตามวัตถุประสงค์ของงานวิจัย ได้องค์ความรู้จากการวิจัย ดังนี้

ภาพที่ 1 องค์ความรู้ที่ได้จากการวิจัย

จากแผนภาพอธิบายได้ว่า การที่จะส่งเสริมการท่องเที่ยวเมืองพระชนกจักรีวัฒนธรรมวิถีพุทธนั้น ต้องส่งเสริมและพัฒนาทรัพยากรการท่องเที่ยวที่สำคัญทางวัฒนธรรมวิถีพุทธของเมืองพระชนกจักรี ยกตัวอย่างเช่น ศิลปวัฒนธรรม วิถีชีวิต สถานที่ กิจกรรม การแสดง เป็นต้น เมืองส่งเสริมพัฒนาทรัพยากรแล้ว จัดทำยุทธศาสตร์การส่งเสริมและพัฒนาดำเนินการตามยุทธศาสตร์พร้อมพัฒนาตามแผนยุทธศาสตร์ที่กำหนดไว้แล้วนั้น เมื่อดำเนินการแล้ววางแผนระยะสั้น ระยะยาว ติดตามการดำเนินการพร้อมประเมินผลปรับปรุงให้ทันต่อสถานการณ์ในการพัฒนาอยู่เสมอ ดำเนินการจัดการและปฏิบัติอย่างเป็นรูปธรรม

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1. ภาครัฐควรนำนโยบายในการส่งเสริมการดำเนินการพัฒนาทรัพยากรทางวัฒนธรรมวิถีพุทธให้มากขึ้นเพื่อเป็นทุนในการส่งเสริมการท่องเที่ยว
2. ภาครัฐควรมีนโยบายให้หน่วยงานในกำกับติดตามการทำงานเกี่ยวกับการส่งเสริมการท่องเที่ยววัฒนธรรมวิถีพุทธอย่างต่อเนื่อง
3. ภาครัฐควรมีนโยบายในการให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการสืบทอดมรดกทางวัฒนธรรมวิถีพุทธในพื้นที่ของตนเอง

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปปฏิบัติ

1. ภาครัฐ ผู้นำควรลงพื้นที่ สสำรวจความคิดเห็นของชุมชน จัดทำข้อมูลชุมชนในทุกด้าน แล้วนำมาวิเคราะห์ สังเคราะห์ และส่งเสริมให้ดำเนินการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างจริงจัง และต่อเนื่อง
2. นักวิชาการ เจ้าหน้าที่ภาครัฐที่มีความรู้ความสามารถเข้าไปพูดคุยกับชุมชน กระตุ้นให้ชุมชนเห็นจุดเด่นของตน แล้วนำมาพัฒนาต่อยอดให้เกิดประโยชน์ ทั้งในส่วนที่เป็นวิถีชีวิต วัฒนธรรม และถิ่นที่อยู่อาศัย

บรรณานุกรม

- เจลิยว แฉมพยัคย์. (2565, 10 มกราคม). *การส่งเสริมการท่องเที่ยวเมืองพระชนกจักรีวัฒนธรรมวิถีพุทธ*. (ประคอง มาโต, ผู้สัมภาษณ์).
- ชนัญญ์ พงศ์ธราธิก และคณะ. (2564). การพัฒนากลยุทธ์การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในจังหวัดประจวบคีรีขันธ์. *วารสาร มจร พุทธปัญญาปริทรรศน์*, 6(3), 70-77.

- ชัยรัตน์ จุสปาโล. (2561). การพัฒนาศักยภาพการท่องเที่ยวภายใต้ อัตลักษณ์และวิถีของท้องถิ่นลุ่มน้ำทะเลสาบ: นครศรีธรรมราช พัทลุง และสงขลา. (รายงานการวิจัย). กรุงเทพฯ : สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมวิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม (สกสว.).
- นิชาพิชญ์ กลิ่นชื่น. (2560). แนวทางการส่งเสริมแหล่งท่องเที่ยวบนถนนการ จังหวัดสมุทรปราการ. วารสารวิทยาลัยดุสิตธานี, 11(1), 167-183.
- ดำรง นพรัตน์. (2565, 5 มกราคม). การส่งเสริมการท่องเที่ยวเมืองพระชนกจักรีวัฒนธรรมวิถีพุทธ. (ประกอบ มาโต, ผู้สัมภาษณ์).
- ประภัสสร ตรีศิลา. (2565, 18 มกราคม). การส่งเสริมการท่องเที่ยวเมืองพระชนกจักรีวัฒนธรรมวิถีพุทธ. (ประกอบ มาโต, ผู้สัมภาษณ์).
- เผด็จ นุ้ยปรี. (2565, 18 มกราคม). การส่งเสริมการท่องเที่ยวเมืองพระชนกจักรีวัฒนธรรมวิถีพุทธ. (ประกอบ มาโต, ผู้สัมภาษณ์).
- พระใบฎีกาเสน่ห์ ญาณเมธี และคณะ. (2556). รูปแบบและกระบวนการจัดการท่องเที่ยวทางพระพุทธศาสนาในภาคเหนือ : กระบวนการเรียนรู้สู่การสร้างสรรค์เชิงประวัติศาสตร์และวัฒนธรรม. (รายงานการวิจัย). กรุงเทพฯ : สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย.
- พระราชอุทัยโสภณ. (2564, 20 ธันวาคม). การส่งเสริมการท่องเที่ยวเมืองพระชนกจักรีวัฒนธรรมวิถีพุทธ. (ประกอบ มาโต, ผู้สัมภาษณ์).
- รพีพัฒน์ เกษโกศล. (2557). การจัดการท่องเที่ยววิถีถิ่น ชุมชนเกาะศาลเจ้า และพื้นที่เกี่ยวเนื่องเขตตลิ่งชัน กรุงเทพมหานคร. (วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการทรัพยากรวัฒนธรรม). คณะโบราณคดี : มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- รังสันติ พูลเพิ่ม. (2565, 5 มกราคม). การส่งเสริมการท่องเที่ยวเมืองพระชนกจักรีวัฒนธรรมวิถีพุทธ. (ประกอบ มาโต, ผู้สัมภาษณ์).
- วิธิตา การสมทบ. (2565, 18 มกราคม). การส่งเสริมการท่องเที่ยวเมืองพระชนกจักรีวัฒนธรรมวิถีพุทธ. (ประกอบ มาโต, ผู้สัมภาษณ์).
- สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2561). แผนแม่บทภายใต้ยุทธศาสตร์ชาติ (5) ประเด็นการท่องเที่ยว. (พ.ศ. 2561-2580). (อัคราเนนา)
- สุภาณี จันท์พุด. (2565, 5 มกราคม). การส่งเสริมการท่องเที่ยวเมืองพระชนกจักรีวัฒนธรรมวิถีพุทธ. (ประกอบ มาโต, ผู้สัมภาษณ์).
- สุมาลี อุบลมณี. (2563). คู่มือการปฏิบัติงาน ส่งเสริมการท่องเที่ยว. สำนักงานปลัด องค์การบริหารส่วนตำบลทุ่งหัว จังหวัดสตูล. (อัคราเนนา)

หัตยา สิริพัฒนากุล. (2563). *การปรับตัวและความเสี่ยงของวงการมรดกทางวัฒนธรรม*. เข้าถึงได้จาก <https://bangkok.unesco.org/content/th/cultural-tourism-without-tourists-beyond-business-usual>